

Het ouwe vertelsel

door Jan Breunesse

REEDS eeuwen staat hij met z'n gerimpelde bast en is overwinnaar gebleven in de strijd tegen stormgeloei en regenvlagen, tegen bliksemschichten en hagelstriemen. Trots draagt hij de verweerde litteekens.

Iedere vier jaar worden de takken gekapt, schroomvallig vanwege het ouwe vertelsel. En telkenmale was er iets bijzonders gebeurd. Eene keer, om ongeveer elf uur in de mergen, was de zonne verduusterd, juist, toen Joost de arbeier, de eerste tak d'r af hiew. 'n Andere keer had Sakke, de peerdeknecht, z'n wiesvinger d'r af gesloge. En dat kwam alleenig omdat Sakke altied spottede met de ouwe vertelsels.

Noe stong de kopboom stille met 'n kaal oâd en een knokige knoest was vergroeid tot een spichtige neuze. Een ruige weerte an de Westkant liekte wel een bezem. Een bezem as van 'n hekse!

In de contreie van 't durp geloofden alle menschen in de kracht van de boom. Wie zou 't ok niet gelooven, as 't steeds wordt verteld van vader an zeune en van zeune an kleinzeune. De domenie, de meester en enkele vrende arbeiers lachten om de vertelsels. Maar die wisten het niet van eigen en die hadden ok geen fermielje, die het eigens meegemaakt had. Doch Sakke, de ouwe peerdeknecht van Stelhoekstee, die onlangs gesturve is en zonder wiesvinger op de hoek van 't karkhof, vlak bie 'n rozenstruuke leit, die kost 't vertelle.

In vroeger jaren weunde op de Stelhoekstee een geuzenwuuf. Haar man was an de terig gesturve. Zoo wier die vrouwe weduwe. Bie die weduwvrouwe kwammen de Spaansche soldaten. Ze daanste met die soldaten en dronk d'r

eigen zat, zoo zat as 'n kenon. De volgende mergen wees ze de aanvoerder van de Spaansche bende een ondiepe plekke in de gracht en een zwakke stee in de muur. In die eigenste nacht namen de soldaten de stad, hoewel de menschen goed gebid en gevochten hadden.

In de Stelhoekstee kwam na maenden 'n kleine Spanjool. Die miek ze dood in een akker koud water en in een stikduustre nacht begraaftte ze dat kiend onder een kopboom. Daegs daarop kwam

een ouwe vrouwe uut de veroverde stad en die zeit: — Zondige vrouwe, zoo gauw as je uut den tied bin, wor je veranderd in een leelijke kopboom en mot je altied waeke bie je kiend. — En zoo gebeurde het. In de eigenste nacht, dat ze storf, kwam er een weerte op de kopboom. En 's nachts as de wiend woef uut 't zuudwesten, kust je ze hooren huilen tot in het durp toe, dat de minschen d'r bange van wieren. Alle kopboomen binnen teuge de grond gesloge, alleen die eenige boom is blauve bestae.

Stoffel en Leen Luuzze, de arbeiers van de nieuwe boer van de Stelhoekstee, staan er bie. Een scherpgetande zaag ligt voor hen op de grond. Huiverig kieken ze naar de boom. De boom mot er uut. De nieuwe boer mot kachelhout hebben en die zeit: — De kopboom an het end van de weie mot er uut. — De arbeiers, Stoffel en Leen, hebben de ouwe vertelsels verteld, maar de nieuwe

Zoo zat as 'n kenon.

OPGANG

boer heeft gelachen en gezeid: — Binnen julder noe christenminsch. Dat is heidensch. Dat is biegeleof. Wat binnen julder noe vinters, die bang binne as kinders voor een vertelsel. Zaag eerst de kop er maar af, misschien is 't ding wel hol. — Ze hadden nog wat geprotesteerd, maar de boer zeit: — As julder 't noe niet as de weergae doen, dan heb ik mergen andere arbeiers op de stee. Zolke laffe lui kan ik hier niet zien. —

't Most. De kop most d'r af. 't Kost, wat 't kost.

Stoffel wil niet benauwd wezen. Hij schopt met zijn klompen tegen de weerte, de heksenbezem... De boom schudt, de knoestige neuze buigt naar voren, de boom piept. De boom piept van binnen. Stoffel schrikt, maar sst, niks zeggen tegen Leen Luuzze, die van verbouwereerdheid krabt onder ze pette. Niks zeggen, dan kust Leen an de voorkant stae vlak bie de bezem en hie an de andere kant. Daar was gelokkig niks bezonders te zien.

— Kom, jong, me beginne. Strakkies is 't donker en dan heb 'k met zoo'n karweitje weinig op — zeit Leen.

— Me zullen 's flienk deurzagen, dan wor je lakker warm, want ik heb 't maar koud. —

— Jaat — zeit Leen, — me zagen hum dwars deur zijn bek henen, dan kan die z'n bek tenminste niet meer opendoen. —

De scherpe tanden van de zaag stooten in de ouwe gerimpelde schors. De gezichten van de mannen staan strak, de ruwe, van tabak bruun geworren lippen zijn stief op elkaar geklemd. 't Mot. Vuuftien guldens in de weeke is in de winter een mooie verdienste.

— Eén, twee, vort d'r mee — telt Stoffel.

Regelmatig schuift de zaag heen en weer. De mannen zwiegen en werken door met koortsachtige haast. Het zaagsel hoopt zich op en danst op het blinkende zaagblad of dringt uit de diepe zijwonde langs de rimpelige stam op de grond. De neuskant deinst mee op het rythme van de heen en weer getrokken zaag, maar de weerte, de bezem, bluift onbeweeglijk. Stoffel wordt wat rustiger. Leen Luuzze vraagt zich af: — Zou de boer nog geliek kriegen, dat 't biegeleof is! —

— Drie, vier — 'n potte bier — telt hij weer.

Plots houdt Stoffel op met zagen. Een angstig gepiep klinkt uit de boom. Er schuivelt iets. Er ritselt wat. De sterke mannen worden bleek van schrik. In

hun eeltige werkhanden beeft de zaag langzaam uit de ingekerfde kloof. Ze kijken naar elkaar; ze kijken op de zaag. Enkele tanden zijn rood. Wat zaagsel is vochtig rood gekleurd.

— Bloed — stoot Stoffel uit, —
— bloed. —

Zijn wollen hemde plakt op zijn rik van het zweet. Hie kiekt verwezen naar het bloed. Ook Leen staert naar het bloed. Noe zullen ze allebie doodvallen. Dat is vast. Allebeie gelieke, omdat ze het oordeel van een geest dorsten te trotseeren. 't Noodlot heeft hen getroffen. Dat kost niemand ontlopen.

— Oh Heere, help me, — bidt

Bloed — stoot Stoffel uit.

Stoffel. — Red me ziele — zucht Leen Luuzze.
Stijf en stille staan ze en staren zich stom.

OPGANG

— Heidaar — klinkt een zware stem.

Van plots hernieuwde schrik laten ze de zaag vallen. Met open mond, bevende knieën en trillende handen oogen ze naar de man, die riep. In plaats dat er een booze geest staat om hun een vreeselijke dood te doen sterven, staat daar de nieuwe boer en luid klinkt zijn leutige lach.

— Goster nog toe — vloekt Stoffel, — Ik doe het nie meer. Nooit raak ik die kopboom meer an. —

— De boom bloeit. Me hebbe in 't vleesch van die vrouwe gezaagd — zeit Leen Luuzze somber. — En nou motten wilder starve, om joe kachelhout te bezurgen. —

— Jaat, 't is heksenbloed, — zeit Stoffel.

— Wat — buldert de boer. — Wat heksenbloed. Julder starve voor mien kachelhout. Je spreekt uut 'n leeg oâd. Je bint zot! Vooruut, pak an daar! Zage! Eén twee, vort er mee, drie vier, 'n potte bier. —

De tanden trekken door het hout. Weer geritsel in de boom. Stoffel houdt op en kiekt de boer an, alsof hij zeggen wil: Noe, wat zei je? Het geritsel wordt af en toe onderbroken door een angstig piepen.

— Allo, vort zeg ik! —

Zelf trekt de boer met krachtige hand aan de zaag en dwingt Stoffel aan het andere end zijn tempo te volgen.

— Er zit een kikker in die boom, man. Drie vier, 'n potte bier. Noe gaat het goed. Zie je wel, die boom is hol. Een, twee, vort er mee! —

Leen Luuzze staat er bie met zijn handen in zijn zak. Nu de boer er zelf bie is, is zijn benauwheid wel grootelijks verminderd, maar toch komt hij niet roekeloos dicht bie de boom.

— Klaar, — zeit de boer. Hij stoot de afgezaagde kop af, die op de grond valt en met zijn neuze in de eerde bluoft steken. Hij tuurt in het holle van de boom en grijpt met zijn hand... een diertje, dat trilt van plotselinge kou.

— Vleermuuzen binnen het! Twee binnen d'r kapot gezaagd. Dat bloed zat an de tanden van de zaag. Ha, ha, ha — lacht de boer. — 'n Vleermuus is een heks! Heksenbloed! Ha, ha, ha! —

Met booze oogen kieken Stoffel en Leen Luuzze naar de angstig trillende diertjes. Het bloed kleeft nog op het afgezaagde hout. Ritselend zoeken de diertjes een warmere plekke.

Plots bukt Stoffel zich. Hij trekt de klomp uut en slaat.

— Dood, kring, dood jie. Dat is weer eene. Jie ok. Dood, allemaal dood julder. Je zou een minsch een doodschrikke laten kriegen. Dood, je bint de leste, dood. —

Hijgend, doch met een tevreden lach over zijn gezicht, trekt hij zijn klomp weer aan. De kap is rood gekleurd.

— Je bint een dappere kerel — spotlacht de boer.

Stoffel bromt iets, een vloek of een zegenwensch. Doch de boer verstaat hem niet, die lacht weer. Leen krabt onder zijn pette en bevestigt bij herhaling zijn bijnaam.

— — — — —

Op het dorp zinspeelde een ieder schamper op de benauwdheid van Stoffel en Leen. Geen dorpeling had ooit het vertelsel geloofd. Slechts enkele ouwetjes waren eerlijk.